

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ISSN 2524-0609

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Збірник наукових праць

Випуск 1(52)

Ужгород – 2023

**Науковий вісник Ужгородського університету. Серія:
«Педагогіка. Соціальна робота». Випуск 1 (52) ' 2023**

– науково-практичний журнал у галузі педагогіки, в якому висвітлюються актуальні питання методології та історії педагогіки, теорії і практики навчання, теорії і практики виховання, теорії і методики професійної освіти, соціальної педагогіки, соціальної роботи, сучасних педагогічних технологій та інших галузей педагогічної науки.

Редакційна колегія

Головний редактор:

Бартош Олена – кандидат педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Заступник головного редактора:

Козубовська Ірина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Члени редколегії:

Воротникова Ірина – кандидат педагогічних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка (Україна)

Голоніч Ян – доктор філософії у галузі соціальної роботи, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

Данко Дана – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Канюк Олександра – кандидат педагогічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Кузьма Ірина – кандидат педагогічних наук, Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти; Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Микитенко Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка (Україна)

Олексюк Наталія – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна)

Опачко Магдаліна – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Оросова Рената – доктор філософії у галузі педагогіки, Кошицький університет імені Павла Йозефа Шафарика (Словаччина)

Повідайчик Оксана – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Попадич Олена – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Попович Анна – кандидат соціологічних наук, доцент, Ужгородський національний університет (Україна)

Розлуцька Галина – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Сміла Йоанна – доктор педагогічних наук, доцент, Жешувський Університет (Польща)

Сокол Мар'яна – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний медичний університет імені І.Я.Горбачевського (Україна)

Станчак Ярослав – доктор філософії у галузі соціальної роботи, доцент, Університет Коменського в Братиславі (Словаччина)

Станчіене Далія Марія – доктор гуманітарних наук, професор, Клайпедський університет (Литва)

Ткаченко Павло – кандидат педагогічних наук, доцент, Житомирський національний агроєкологічний університет (Україна)

Товканець Ганна – доктор педагогічних наук, професор, Мукачівський державний університет (Україна)

Товканець Оксана – доктор педагогічних наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Шандор Федір – доктор філософських наук, професор, Ужгородський національний університет (Україна)

Шемпрух Йоланта – доктор педагогічних наук, професор, Жешувський Університет (Польща)

Шищенко Інна – кандидат педагогічних наук, доцент, Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка (Україна)

Рецензенти:

Леврінц Маріанна – доктор педагогічних наук, професор

Мешко Галина – доктор педагогічних наук, професор

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 7972 від 9 жовтня 2003 р.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників, і розповсюджувачів видавничої продукції Серія 3м №32 від 31 травня 2006 р.

Засновник і видавець:

Ужгородський національний університет, Україна, 88000, м.Ужгород, пл.Народна, 3. Видавництво: вул. Капітульна, 18; e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Адреса редакції:

88017, м.Ужгород, вул.Університетська, 14, факультет суспільних наук, кім.218
e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua
Сайт: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

Збірник наукових праць видається з березня 1998 р., двічі на рік.

На підставі Наказу Міністерства освіти і науки України № 886 від 02.07.2020 р. (додаток 4) збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» у галузі педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки; 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта; 231 – Соціальна робота).

Збірник представлено у наукометричних базах даних, репозитаріях та пошукових системах: Google Scholar (США); Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського (Україна); Index Copernicus – ICV 2021: 99.03 (Польща)

Рекомендовано до друку Вченою Радою ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол №5 від 04 травня 2023 року

УДК 371; 378; 364

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2023. Випуск 1 (52). 256 с.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE UNIVERSITY
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

SCIENTIFIC BULLETIN OF
UZHHOROD UNIVERSITY

ISSN 2524-0609

Series

PEDAGOGY

SOCIAL WORK

Collection of Scientific Works

Issue 1 (52)

Uzhhorod – 2023

Scientific Bulletin of Uzhhorod University.

Series: «Pedagogy. Social Work». Issue 1 (52) '2023

– is a scientific-practical journal in the field of pedagogy. Its main thematic areas are the current issues of: methodology and history of pedagogy, theory and practice of teaching, theory and practice of education, theory and methodology of professional education, social pedagogy, social work, modern pedagogical technologies and other areas of pedagogical science.

Editorial Board

Editor-in-Chief: Bartosh Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Deputy of Editor-in-Chief: Kozubovska Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Vorotnykova Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Borys Grinchenko Kyiv University (Ukraine)
Holonič Ján – Doctor of Philosophy in Social Work, Comenius University in Bratislava (Slovakia)
Danko Dana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Kanyuk Oleksandra – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Kuzma Iryna – Candidate of Pedagogical Sciences, Ternopil Regional Municipal Institute of Postgraduate Pedagogical Education; Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)
Mykytenko Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Franko National University of Lviv (Ukraine)
Oleksyuk Natalia – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University (Ukraine)
Opachko Mahdalyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Orosová Renáta – Doctor of Philosophy in Pedagogy, Pavol Jozef Šafárik University in Kosice (Slovakia)
Povidaichyk Oksana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Popadych Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Popovych Anna – Candidate of Sociological Sciences, Associate Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Rozlutska Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Smyla Joanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, University of Rzeszów (Poland)
Sokol Mariana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, I.Ya.Horbachevsky Ternopil National Medical University (Ukraine)
Stančiak Jaroslav – Doctor of Philosophy in Social Work, Associate Professor, Comenius University in Bratislava (Slovakia)
Stanciene Dalia Marija – Doctor of Humanities, Professor, Klaipeda University (Lithuania)
Tkachenko Pavlo – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Zhytomyr National Agro-Ecological University (Ukraine)
Tovkanets Hanna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mukachevo State University (Ukraine)
Tovkanets Oksana – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Shandor Fedir – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Uzhhorod National University (Ukraine)
Szempruch Jolanta – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, University of Rzeszów (Poland)
Shyshenko Inna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, A.S.Makarenko Sumy State Pedagogical University (Ukraine)

Reviewers:

Lórinicz Marianna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Meshko Halyna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Certificate of the print media state registration Series KV № 7972 dated by October 9, 2003

Certificate of state registration of publishers, manufacturers, and distributors of publishing products Series 3m №32 dated by 31 May 2006

Founder and publisher:

Uzhhorod National University, Ukraine, 88000, Uzhhorod, Narodna square, 3. Publishing House Goverla: Kapitulna str., 18;
e-mail: goverla-print@uzhnu.edu.ua

Editorial address:

88017, Uzhhorod, Universitetska str., 14, Faculty of Social Sciences, room 218, e-mail: olena.bartosh@uzhnu.edu.ua
Website: <http://www.visnyk-ped.uzhnu.edu.ua>

The journal is being published twice a year since March 1998.

Based on the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine № 886 of 02.07.2020 (Annex 4) the collection is included in the List of scientific professional publications of Ukraine category «B» in the field of pedagogical sciences (011 – Educational, pedagogical sciences; 012 – Preschool education; 013 – Primary education, 014 – Secondary education (by subject specialties), 015 – Professional education (by specializations), 016 – Special education, 231 – Social work).

The journal is registered in scientometric databases, repositories and search engines: Google Scholar (the USA); National Library of Ukraine named after Vernadsky (Ukraine); Index Copernicus – ICV 2021: 99.03 (Poland)

Recommended for publication by the Scientific Council of Uzhhorod National University, record №5 from May 04, 2023

UDC 371; 378; 364

Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: Pedagogy. Social Work. 2023. Issue 1 (52). 256 p.

ЗМІСТ

Антонюк Дмитро, Вакалюк Тетяна. ОГЛЯД ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЦИФРОВИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА УПРАВЛІНСЬКОЇ ОСВІТИ МАГІСТРІВ У ГАЛУЗІ ІТ	11
Бартош Олена. ІНТЕГРАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ СКЛАДОВОЇ ДО ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	19
Башкір Ольга, Боярська-Хоменко Анна, Осова Ольга. МЕТОДОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ: ДОСВІД ІНОЗЕМНИХ КРАЇН.....	24
Бойчук Валентина. МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ АНАЛІЗ ВІКОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ У КОНТЕКСТІ МІЖКУЛЬТУРНИЙ КОМУНІКАЦІЇ.....	29
Бондар Тамара. ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІТНІХ ЗАМІСЬКИХ ТАБОРІВ США В СИСТЕМІ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	33
Бондарчук Наталія, Круцевич Тетяна, Погасій Людмила. ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПРИ РОЗРОБЦІ НОВИХ КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ ДО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ	37
Вансач Петер, Гуляшова Моніка. АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ БІЖЕНЦЯМ З УКРАЇНИ В СЛОВАЦЬКУ РЕСПУБЛІКУ	41
Желанова Вікторія, Спіхіна Марина. ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СИСТЕМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З СУБ'ЄКТАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	46
Заїка Віталій, Шаравара Роман. ВПЛИВ ДИСГАРМОНІЙНИХ ДИТЯЧО-БАТЬКІВСЬКИХ СТОСУНКІВ НА ВИНИКНЕННЯ АДИКТИВНИХ СХИЛЬНОСТЕЙ В ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА.....	50
Захаріна Тетяна. НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВЕТЕРАНАМИ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ.....	55
Кіндрачук Надія. ВИХОВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПОЗИЦІЇ ТА ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ У ПРОЦЕСІ ЇХ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ДЛЯ РОБОТИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	60
Козубовська Ірина, Булеза Богдана, Шип Оксана. НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ НЕПОВНОЛІТНІХ «ГРУПИ РИЗИКУ» В США	64
Козубовський Максим. СОЦІАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ДІТЕЙ В ЛІТНІХ ТАБОРАХ США.....	68
Коломієць Олена, Демиденко Тетяна. СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ ВІД МЕРЕЖЕВИХ ІГОР.....	72
Курило Ольга. МЕТОДИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ХАРЧОВОЇ ГАЛУЗІ ДО ТВОРЧОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	78
Кушнір Наталія. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ МОЛОДІ З ІНВАЛІДНІСТЮ НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ «РЕНАВІЛІТАСІЯ 25 PLUS»	84
Леврінц Маріанна. АЛЬТЕРНАТИВНА ОСВІТА ПЕДАГОГІВ У США: АЛЬТЕРНАТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ.....	88
Лещук Галина, Сорока Ольга. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ КОЛЕДЖІВ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	94
Литвинова Світлана. ВИКОРИСТАННЯ СЕРВІСУ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ VIRTUAL REALITY УЧИТЕЛЯМИ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ПРЕДМЕТІВ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ	98
Ляшко Мар'яна. НАЦІОНАЛЬНА МЕНШИНА ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ.....	106
Мешко Галина, Мешко Олександр. УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	110
Міхєєва Оксана, Мищак Людмила. НОВІ УМОВИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА СТУДЕНСЬКОЇ МОЛОДІ	115

CONTENTS

Antoniuk Dmytro, Vakaliuk Tetiana. OVERVIEW AND CLASSIFICATION OF DIGITAL EDUCATIONAL RESOURCES FOR ECONOMIC AND MANAGERIAL EDUCATION OF MASTER DEGREE STUDENTS MAJORING IN INFORMATION TECHNOLOGIES.....	11
Bartosh Olena. INTEGRATION OF RESEARCH INFORMED COMPONENT IN THE TRAINING PROCESS OF FUTURE SPECIALISTS IN HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS	19
Bashkir Olga, Boiarska-Khomenko Anna, Osova Olga. METHODOLOGY OF TRAINING MASTERS: EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES	24
Boichuk Valentyna. INTERDISCIPLINARY ANALYSIS OF THE AGE CHARACTERISTICS OF TEENAGERS IN THE CONTEXT OF INTERCULTURAL COMMUNICATION.....	29
Bondar Tamara. ACTIVITIES OF COUNTRY SUMMER CAMPS OF THE USA IN THE SYSTEM OF PREVENTION OF DEVIANT BEHAVIOR OF THE MINORS.....	33
Bondarchuk Nataliia, Krutsevych Tetyana, Pohasii Liudmyla. USING OF EUROPEAN EXPERIENCE IN THE ELABORATING OF NEW CONCEPTUAL APPROACHES TO PHYSICAL EDUCATION OF UKRAINIAN HIGH SCHOOL PUPILS	37
Vansač Peter, Gul'ašová Monika. ANALYSIS OF THE SOCIAL ASSISTANCE OF THE SLOVAK REPUBLIC FOR THE REFUGEES FROM UKRAINE	41
Zhelanova Victoriia, Yepikhina Maryna. PEDAGOGICAL TOOLKIT OF THE SYSTEM OF PARTNER INTERACTION OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHER BETWEEN SUBJECTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	46
Zaika Vitalii, Sharavara Roman. THE INFLUENCE OF DISHARMONOUS CHILD-PARENT RELATIONSHIPS ON THE EMERGENCE OF ADDICTIVE TENDENCIES IN ADOLESCENT AGE AS A SOCIAL PROBLEM.....	50
Zakharina Tetiana. DIRECTIONS OF SOCIAL WORK WITH VETERANS OF THE HYBRID WAR.....	55
Kindrachuk Nadiya. UPBRINGING OF A HUMANISTIC POSITION AND HUMANISTIC VALUES OF FUTURE SPEECH THERAPISTS IN THE PROCESS OF THEIR PROFESSIONAL TRAINING FOR WORK IN AN INCLUSIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT	60
Kolomiets Olena, Demydenko Tetyana. SOCIAL PREVENTION OF ADOLESCENT ONLINE GAMING ADDICTION.....	64
Kozubovska Iryna, Buleza Bohdana, Shyp Oksana. SCIENTIFIC APPROACHES TO THE PROBLEM OF DEVIANT BEHAVIOR OF ADOLESCENTS AT RISK	68
Kozubovsky Maksym. SOCIAL EDUCATION OF VULNERABLE CHILDREN IN THE SUMMER CAMPS OF THE USA.....	72
Kurilo Olga. METHODS OF INFLUENCING THE FORMATION OF THE MOTIVATIONAL AND VALUE COMPONENT OF THE READINESS OF FUTURE FOOD INDUSTRY ENGINEERS-TEACHERS FOR CREATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY	78
Kushnir Nataliia. FEATURES OF SOCIALIZATION AND INTEGRATION OF THE YOUTH WITH DISABILITIES AT THE EXAMPLE OF POLISH INTEGRATION PROGRAM «REHABILITACJA 25 PLUS».....	84
Lórinč Marianna. IS ALTERNATIVE TEACHER EDUCATION AN OPTION FOR UKRAINE?	88
Leshchuk Halyna, Soroka Olha. FORMATION OF PROFESSIONAL AND SPEAKING COMPETENCE OF STUDENTS OF MEDICAL COLLEGES IN THE STUDY OF FOREIGN LANGUAGE	94
Lytvynova Svitlana. THE USE OF THE BLIPPBUIDER AUGMENTED REALITY SERVICE BY TEACHERS OF NATURAL AND MATHEMATICAL SUBJECTS IN THE EDUCATIONAL PRACTICE.....	98
Liashko Mariana. NATIONAL MINORITY AS AN OBJECT OF SOCIAL WORK: THEORETICAL ASPECT	106
Meshko Halyna, Meshko Oleksandr. MANAGEMENT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN AN INSTITUTION OF GENERAL SECONDARY EDUCATION	110

УДК 37.07:[373.091.12.011.3-051:005.336.5]
DOI: 10.24144/2524-0609.2023.52.110-114

Мешко Галина Михайлівна

доктор педагогічних наук, професор

завідувач кафедри педагогіки та менеджменту освіти

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

hal-meshko@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-3168-3954>

Мешко Олександр Іванович

кандидат психологічних наук, доцент

доцент кафедри психології

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

meshko_o@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0003-4463-7073>

УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ УЧИТЕЛІВ У ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Дослідження присвячено актуальній проблемі психолого-педагогічної науки й освітньої практики – професійному розвитку учителів. Проаналізовано стан розробленості у наукових джерелах питання професійного розвитку і саморозвитку вчителів, управління професійним розвитком педагогів та обґрунтовано необхідність формування їх акмесинергетичної позиції. Мета дослідження – визначення здатності вчителів до професійного саморозвитку, розроблення програми оптимізації їх професійного розвитку в закладі загальної середньої освіти як основи для формування акмесинергетичної позиції. Для виявлення здатності вчителів до професійного саморозвитку використано методику І. Нікішина «Здатність педагога до творчого саморозвитку» та опитувальник «Який ваш креативний потенціал» (за Л. Карамушкою). На основі аналізу наукової літератури і результатів діагностичного дослідження розроблено програму оптимізації професійного розвитку педагогів, що фокусується на їх здатності до професійного саморозвитку та формуванні акмесинергетичної позиції, й окреслено шляхи її реалізації в закладі загальної середньої освіти. Розкрито роль акмеологічних і коучингових технологій у формуванні акмесинергетичної позиції вчителя, які орієнтовані на: самопізнання і саморозвиток особистості педагога; актуалізацію і супровід його особистісно-професійного зростання і саморозвитку; перетворення внутрішнього світу, зміну в інтелектуальній, емоційній та поведінковій сферах особистості; фокусування на найвищі професійні досягнення.

Ключові слова: професійний розвиток, професійний саморозвиток, управління професійним розвитком учителя, акмесинергетична позиція, програма оптимізації професійного розвитку.

Вступ. Сучасному закладу освіти потрібен творчий, компетентний, конкурентоспроможний педагог, який готовий успішно позиціонувати себе на ринку праці і в професійній діяльності, здатен адаптуватися до динамічних вимог і запитів, вмiє вирішувати нестандартні завдання в непередбачуваних ситуаціях, відзначається прагненням до особистісно-професійного зростання та саморозвитку. Реальна педагогічна дійсність вимагає від педагога адекватних реакцій на технології, які постійно змінюються, складні ситуації невизначеності в освіті й суспільстві загалом, орієнтацію на соціально значущі пріоритети. Сьогодні актуальними є питання мотивації особистісно-професійного зростання вчителів, створення у закладі освіти акмеологічного середовища для професійного розвитку педагогів, формування їх акмесинергетичної позиції.

У дослідженнях в галузі акмеології і психології професійної діяльності обґрунтовано залежність продуктивності професійної діяльності в нових реаліях суспільного життя від розвитку механізмів самоорганізації і саморозвитку фахівця, підготовки фахівців зі сталою потребою в особистісно-професійного зростанні, творчій самоактуалізації та досягненні акме у професійній діяльності.

Тому у вчителя необхідно формувати акмесинергетичну позицію, яка є важливою детермінантою його професійного розвитку і конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Педагог зі сформованою акмесинергетичною позицією проєктуватиме та реалізуватиме освітній процес на засадах принципів індивідуалізації і самореалізації, саморозвитку та саморефлексивності. Акмесинергетична позиція

формується у процесі цілеспрямованого переорієнтування поглядів, переконань, мотиваційної сфери, ціннісних орієнтацій фахівців. Це актуалізує проблему управління професійним розвитком педагогів та необхідність запровадження нових підходів до формування готовності до творчого саморозвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійний розвиток учителів є процесом, який починається на етапі професійної підготовки в умовах закладу вищої освіти і триває впродовж всієї життєдіяльності педагога [1, с. 155]. Дослідженню цієї проблеми присвячено багато праць учених.

У наукових джерелах використовуються різні поняття, що мають стосунок до професійного розвитку і саморозвитку особистості фахівця: особистісна компетентність як володіння вміннями особистісно-на самовираження і саморозвитку та індивідуальної самореалізації і розвитку індивідуальності в межах професії (О. Кононко [2]); компетенція самовдосконалення як єдність аутопсихологічної компетенції і компетенції саморозвитку (Л. Зеня [3]); аутопсихологічна компетентність як здатність суб'єкта до постійної цілеспрямованої активності зі зміни особистісних рис і поведінкових характеристик, розвитку й оптимального використання власних психічних ресурсів (О. Вознюк, О. Дубасенюк [4], Г. Мешко [5]); самоосвітня компетентність як знання і розуміння особистістю принципів самоосвіти та здатності їх застосувати під час набуття компетентностей і, як результат, використання набутого досвіду для вирішення професійних завдань (Т. Калугіна [6], В. Федоренко [7]), акмеологічна компетентність педагогів як ак-

меологічна спрямованість, знання, уміння, здібності, що забезпечують рух до акме (О. Гречаник, В. Григораш [8]); акмеологічна позиція, що виявляється в прагненні педагога досягати позитивних самозмін у професійній підготовці (В. Гладкова, С. Пожарський [9]), акмесинергетична професійна позиція [10].

Акмесинергетичну професійну позицію трактуємо як сформовану систему ціннісно-сміслових орієнтацій вчителя, самомотивацію на постійне особистісно-професійне зростання, максимальну мобілізацію особистісних і нервово-психічних ресурсів, високі досягнення в педагогічній діяльності та постійну потребу у творчій самоактуалізації та самореалізації [10, с. 116].

Аналіз наукових джерел свідчить про наявність різних підходів до проблеми ефективного й оптимального професійного розвитку і саморозвитку педагога та недостатню розробленість проблеми управління професійним розвитком учителів у закладі загальної середньої освіти.

У науковій літературі управління професійним розвитком учителів розглядається як завдання в межах функції управління розвитком кадрів. Тому ця функція реалізується через систему управління. Система управління професійним розвитком педагогів потребує належного ресурсного і технологічного забезпечення. Головною метою управління професійним розвитком є сприяння найбільш повній реалізації особистісного та професійного потенціалу педагогів [11]. Функції управлінської діяльності в сфері професійного розвитку вчителів – це не що інше, як функції менеджменту: планування, організація, координація, стимулювання і контроль професійної діяльності [12, с. 4].

Управління професійним розвитком детермінується низькою параметрів, основними з яких є інтегральний безперервний професійний розвиток учителів та їх готовність до професійного розвитку. Ефективність управління професійним розвитком учителів залежить від сформованості їх мотивації досягнень, наявності системи стимулювання професійного зростання, функціонування у закладі загальної середньої освіти акмеологічно-розвивального середовища, здатності вчителів до професійного саморозвитку, сформованості в них акмесинергетичної позиції.

Мета статті полягає у виявленні здатності вчителів до професійного саморозвитку, розроблені програми оптимізації їх професійного розвитку у закладі загальної середньої освіти як основи для формування акмесинергетичної позиції. Для розроблення програми оптимізації професійного розвитку вчителів у закладі загальної середньої освіти важливо було діагностувати здатність педагогів до творчого саморозвитку, а також виявити рівень креативного потенціалу вчителів. Для цього використано такі **методики дослідження**: методика І. Нікішина «Здатність педагога до творчого саморозвитку» [13, с. 198] та опитувальник «Який ваш креативний потенціал» (за Л. Карамушкою) [13, с. 143-146].

Методика І. Нікішина «Здатність педагога до творчого саморозвитку» складається з 15 запитань. Серед варіантів відповіді на кожне запитання респонденту потрібно вибрати відповідний бал (від 1 до 5 балів: 5 балів – твердження повністю відповідає дійсності; 4 бали – швидше відповідає, ніж ні; 3 бали – і так, і ні; 2 бали – швидше не відповідає; 1 бал – не відповідає). Якщо кількість набраних балів від 3 до 15, то у респондента спостерігається зупинений саморозвиток; від 36 до 54 балів – відсутня стійка спрямованість на саморозвиток, орієнтація на розвиток залежить від різних умов та обставин; якщо кіль-

кість балів коливається у межах від 55 до 75 балів – активний саморозвиток.

Опитувальник «Який ваш креативний потенціал» (за Л. Карамушкою) дає змогу оцінити потенціал вчителя і визначити, що саме заважає йому на шляху до інноваційної діяльності і більшого новаторства. Дослідження спрямоване на виявлення креативного потенціалу у таких вимірах: А – «Моя особистість»; В – «Мій підхід до розв'язування проблем»; С – «Моє робоче середовище». Також визначається загальний показник креативності вчителя. Респонденту потрібно біля кожного твердження поставити відповідну позначку в одну з колонок залежно від того, чи буває так завжди, часто, іноді, рідко чи ніколи. Після заповнення опитувальника підраховується згідно із запропонованим алгоритмом загальний бал для кожного розділу А, В і С, а також загальний показник креативності (А+В+С). Відповідно до ключа визначається рівень сформованості креативного потенціалу кожного вчителя.

Виклад основного матеріалу. У дослідженні взяли участь 276 педагогів закладів загальної середньої освіти Тернопільської області. Результати проведеного дослідження з використанням методики І. Нікішина «Здатність педагога до творчого саморозвитку» дали змогу виявити наступне: у 36,2% респондентів діагностовано активний процес розвитку себе як творчої особистості; у 44,9% опитаних учителів чітко прослідковується позитивна тенденція на творчий саморозвиток за певних умов; у 18,9% опитаних учителів спостерігається призупинення саморозвитку та активної роботи над власним професійним самовдосконаленням. Призупинення професійного саморозвитку й активної роботи над собою є негативним явищем у професійному житті вчителя й діяльності закладу загальної середньої освіти, вимагає з'ясування причин і повинно стати об'єктом особливої уваги всього педагогічного колективу та адміністрації закладу освіти. Такі педагоги потребують підтримки і стимулювання до професійного розвитку, за потреби, психолого-педагогічного супроводу.

Результати опитування з використанням Опитувальника «Який ваш креативний потенціал» свідчать, що у досліджуваних педагогічних колективах 8,7% респондентів мають значний креативний потенціал. Це вчителі з великим досвідом педагогічної діяльності. У 56,2% опитаних виявлено потенціал, який через різні причини не повністю розкритий. У 35,1% респондентів спостерігається високий креативний потенціал – це висококреативні педагоги. Тому надзвичайно важливим питанням є створення акмеологічного середовища у закладі загальної середньої освіти як засобу управління професійним розвитком учителів.

Результати проведеного дослідження підтвердили необхідність цілеспрямованого впливу на професійний розвиток учителів у закладі загальної середньої освіти з метою повного розкриття їх творчого потенціалу, формування акмесинергетичної позиції, що сприятиме розвитку конкурентоспроможності на ринку надання освітніх послуг. Варто зауважити взаємозв'язок здатності до творчого саморозвитку і виявленого рівня креативного потенціалу вчителів, що доводить необхідність активізації і розкриття психічних ресурсів, формування акмесинергетичної позиції вчителя.

Отримані дані слугували основою для розроблення програми оптимізації професійного розвитку, яка фокусується на здатності вчителів до професійного саморозвитку та формуванні їх акмесинергетичної позиції. Програма оптимізації професійного

розвитку спрямована на створення умов для особистісно-професійного зростання вчителів у закладі загальної середньої освіти та передбачає такі напрями діяльності: допомогу у виявленні психічних ресурсів; сприяння в оволодінні методами самодіагностики, методами і прийомами професійного самовдосконалення; технологіями зміни особистісних рис і розвитку професійно значущих якостей; розвиток здатності долати професійні труднощі, підвищення рівня компетентності, а також стимулювання і мотивацію вчителів до професійного саморозвитку.

Для формування акмесинергетичної позиції вчителів доцільно використовувати акмеологічні технології, які орієнтовані на допомогу в здійсненні прогресивного розвитку особистості, розвиток внутрішнього потенціалу і підвищення професіоналізму. Головним методом цих технологій є внутрішній або внутрішньо здійснюваний акмеологічний вплив, спрямований на стимулювання розвитку властивостей суб'єктності вчителя. «Основне завдання акмеологічних технологій – сформувати і закріпити у свідомості майбутнього фахівця необхідність у самопізнанні, саморозвитку і самореалізації, що дають змогу за допомогою спеціальних прийомів і технік самоактуалізувати особистісне і професійне «Я». Через самооцінку, програмування, саморегуляцію, самоутвердження реалізуються внутрішні і зовнішні модальності «Я-концепції»» [9, с. 284].

Для формування акмесинергетичної позиції вчителів використовуємо такі акмеологічні технології, зокрема в координатах діяльності Центру педагогічного консалтингу: тренінгові технології, технологію психолого-акмеологічного консультування, технологію конструктивної зміни поведінки. Ці технології зосереджують увагу на усвідомленні фахівцем самого себе, свого внутрішнього світу, професійної значущих рис і якостей, мотивів діяльності і стимулюють до прояву творчої активності та прагнення до самозмін. Означені технології передбачають зміну мотиваційної, інтелектуальної, афективної і поведінкових структур особистості вчителя. Акмеологічні технології сприяють формуванню стійкої здатності до самостійного вибору вектора (стратегії) професійного розвитку, індивідуальної траєкторії професійного саморозвитку.

Для нашого дослідження особливий інтерес представляє також технологія коучингу. Коучинг передбачає створення оптимальних умов для максимального саморозкриття потенціалу особистості фахівця, виявлення ще нереалізованих її ресурсів, формування потреби в особистісно-професійному зростанні упродовж всього життя. Коучинг як технологія професійного розвитку активізує процеси, які дають можливість учителям усвідомлювати свої життєві та професійні цілі, розвивати уявлення про себе як суб'єкта професійної діяльності й орієнтований на самотворення і саморозвиток. Педагогічний коучинг має в своїй основі механізм спрямованого саморозвитку, базується на принципі «навчання через дію» [14, с. 6]. Кінцевою метою освітнього коу-

чингу є професійний саморозвиток фахівця [15].

Педагогічна технологія, яку ми пропонуємо для формування акмесинергетичної позиції майбутніх учителів, поєднує впливи акмеологічних та коучингових технологій, є інтегративною, має психолого-акмеологічний характер. Вона спрямована на: самопізнання і саморозвиток особистості педагога; актуалізацію і супровід його особистісно-професійного зростання і саморозвитку; перетворення внутрішнього світу, зміну в інтелектуальній, емоційній та поведінковій сферах особистості; фокусування на найвищі професійні досягнення. Ця технологія передбачає реалізацію чотирьох «ес»: самопізнання → саморозкриття → самотворення → саморозвиток.

Для формування акмесинергетичної позиції вчителя необхідно: 1) розширювати практику залучення вчителів до участі в роботі тренінгів особистісно-професійного зростання, в т.ч. і в межах діяльності центрів професійного розвитку, центрів післядипломної освіти при університетах, центрів педагогічного консалтингу; 2) спрямовувати діяльність шкільної психологічної служби на допомогу вчителям у цілеспрямованій роботі зі зміни особистісних рис і поведінкових характеристик, розвитку професійно значущих рис і якостей та гармонізації Я-концепції; 3) орієнтувати зміст методичної роботи на виявлення і реалізацію внутрішніх психологічних ресурсів учителів для прогресивного саморозвитку і самовдосконалення, визначення завдань і траєкторії власної самоосвіти та саморозвитку, досягнення акме у професійній діяльності; 4) активізувати діяльність інституту супервізії, роботу з молодими фахівцями для їх успішної професійної адаптації, розвитку умінь усвідомлювати рівень власної професійної діяльності і бажання самовдосконалюватися, побудови індивідуальної траєкторії професійного розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сьогодні, в умовах модернізації освітньої галузі, надзвичайно актуальною проблемою є управління професійним розвитком учителів у закладі загальної середньої освіти. Управління професійним розвитком учителів є одним з аспектів діяльності керівника закладу освіти, сферою діяльності методичної й психологічної служб школи. Управління професійним розвитком потребує створення у закладі освіти акмеологічного середовища, розвитку мотивації особистісно-професійного зростання вчителів, розроблення програми оптимізації їх професійного розвитку, пошуку шляхів цілеспрямованого впливу на формування акмесинергетичної позиції педагогів. Для формування акмесинергетичної професійної позиції доцільно використовувати акмеологічні і коучингові технології, які орієнтовані на: самопізнання, саморозкриття, самотворення і саморозвиток особистості вчителя, стимулюють до прояву творчої активності, прагнення до самозмін і досягнення «акме» у професійній діяльності. Перспективи подальших досліджень: розроблення моделі системи управління професійним розвитком учителів у закладі загальної середньої освіти.

Список використаної літератури

1. Мукан Н., Грогодза І. Професійний розвиток педагогів: теорії, концепції, підходи. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2013. № 4. С. 154–160.
2. Кононко О.Л. Особистісна компетентність майбутнього педагога: зміст, структура, умови формування. *Іноватика у вихованні*. 2019. № 10. С.75–84.
3. Зєня Л.Я. Готовність вчителя до професійно-особистісного самовдосконалення як чинник розвитку педагогічної майстерності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість*. 2010. Вип. 11(21). С.17–22.
4. Вознюк О.В., Дубасенюк О.А. Інтегративний підхід до професійного розвитку особистості педагога в умовах цивілізаційних змін. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість*. 2010. Вип. 12(22). С.17–20.
5. Мешко Г.М., Мешко О.І. Управління розвитком аутопсихологічної компетентності вчителів у закладі загальної

- середньої освіти. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі: колективна монографія / за загальною редакцією В.П. Кравця, Г.М. Мешко. Тернопіль: ТНПУ ім. В.Гнатюка, 2020. С.178–193.
6. Калугіна Т.В. Проблеми формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців у педагогічних дослідженнях. *Психологія і педагогіка в системі сучасного гуманітарного знання XXI століття*: збірник тез Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 9-10 грудня 2016). Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2016. С.84–87.
  7. Федоренко О.Г. Сутність і структура самоосвітньої компетентності майбутнього вчителя технологій. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2014. Вип. 43. С.276–281.
  8. Гречаник О.Є., Григораш В.В. Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти: монографія. Харків: Вид. група «Основа», 2019. 144 с.
  9. Гладкова В.М., Пожарський С.Д. Основи акмеології. Львів: Новий Світ-2000, 2007. 320 с.
  10. Meshko H., Meshko O. Formation of Acmesynergetic Position of Future Heads of General Secondary Education Institutions. *Eastern European Conference of Management and Economics: Proceedings of the 2nd International Scientific Conference (2020, May 29, Ljubljana, Slovenia)*. Ljubljana: Ljubljana School of Business, 2020. P.115–116.
  11. Мартинець Л.А. Управління освітнім середовищем професійного розвитку учителів у загальноосвітньому навчальному закладі: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2017. 408 с.
  12. Мартинець Л.А. Управління професійним розвитком учителів: навч.-метод. посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. 87 с.
  13. Освіта Тернополя. Аналітичні інструменти оцінювання освітньої діяльності: Освітнянський альманах / упоряд. Г.І. Литвинюк, Л.О. Гапон, І.О. Січкарик. Тернопіль: «Підручники і посібники», 2019. 224 с.
  14. Відлацька О. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку керівника гуртка в системі позашкільної освіти: методичний посібник. Кам'янець Подільський: Науково-методичний відділ ЦДЮТ, 2018. 54 с.
  15. Борова Т. Роль коучингу в системі адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників. *Новий Колегіум*. 2011. № 3. С. 27–32.

References

1. Mukan, N., & Hrohodza, I. (2013). Profesiyni rozvytok pedahohiv: teorii, kontseptsii, pidkhody. [Professional development of teachers: theories, concepts, approaches]. *Studies in Comparative Education*, 4, 154–160. [in Ukrainian]
2. Kononko, O.L. (2019). Osobystisna kompetentnist maibutnoho pedahoha: zmist, struktura, umovy formuvannya [Personal teacher's personal competence: content, structure, conditions of formation]. *Innovation in education*, 10, 75–84. [in Ukrainian]
3. Zienia, L.Ya. (2010). Hotovnist vchytelia do profesiino-osobystisnoho samovdoskonalennia yak chynnyk rozvytku pedahohichnoi maisternosti [Teacher's readiness for professional and personal self-improvement as a factor in the development of pedagogical skills]. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 16: Creative personality*, 11 (21), 17–22. [in Ukrainian]
4. Vozniuk, O.V., & Dubaseniuk, O.A. (2010). Intehrativnyi pidkhid do profesiinoho rozvytku osobystosti pedahoha v umovakh tsyvilizatsiinykh zmin [Integrative approach to the professional development of a teacher's personality in conditions of civilizational changes]. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 16: Creative personality*, 12 (22), 17–20. [in Ukrainian]
5. Meshko, H.M., & Meshko, O.I. (2020). Upravlinnia rozvytkom autopsikhologichnoi kompetentnosti vchyteliv u zakladi zahalnoi serednoi osvity [Management of the Development of Autopsychological Competence of Teachers in General Secondary Education Institutions]. In V.P.Kravets, & H.M.Meshko (Eds.), *Actual problems of management of educational institutions in the context of the strategy of modernization of the educational sector* (pp.178–193). V.Hnatiuk TNPU. [in Ukrainian]
6. Kaluhina, T.V. (2016). Problemy formuvannya samoosvitnoi kompetentnosti maibutnix fakhivtsiv u pedahohichnykh doslidzhenniakh [Problems of formation of self-educational competence of future specialists in pedagogical research]. In *Psychology and pedagogy in the system of modern humanitarian knowledge of the 21st century – Proceedings of the International scientific-practical conference* (pp. 84–87). Center for Pedagogical Research. [in Ukrainian].
7. Fedorenko, O.H. (2014). Sutnist i struktura samoosvitnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia tekhnolohii [The essence and structure of the self-educational competence of the future technology teacher]. *Visnyk of Kharkiv State Academy of Culture*, 43, 276–281. [in Ukrainian].
8. Hrechanyk, O.Ye., & Hryhorash, V.V. (2019). *Formuvannya akmeolohichnoi kompetentnosti vchytelia v systemi pisliadyplomnoi osvity* [Formation of acmeological competence of the teacher in the system of postgraduate education]. *Osnova*. [in Ukrainian].
9. Hladkova, V.M., & Pozharskyi, S.D. (2007). *Osnovy akmeolohii* [Basics of acmeology]. *Novyi Svit-2000*. [in Ukrainian].
10. Meshko, H., & Meshko, O. (2020). Formation of Acmesynergetic Position of Future Heads of General Secondary Education Institutions. In *Eastern European Conference of Management and Economics – Proceedings of the 2nd International Scientific Conference* (pp. 115–116). Ljubljana School of Business.
11. Martynets, L.A. (2017). *Upravlinnia osvitim seredovyschem profesiinoho rozvytku vchyteliv u zahalnoosvitnomu navchalnomu zakladi* [Management of the educational environment for the professional development of teachers in a comprehensive educational institution]. V.Stus DonNU. [in Ukrainian]
12. Martynets, L.A. (2016). *Upravlinnia profesiinym rozvytkom uchyteliv* [Management of professional development of teachers]. TOV «Nilan-LTD». [in Ukrainian].
13. Lytvyniuk, H.I., Hapon, L.O., & Sichkaryk, I.O. (Eds.). (2019). *Osvita Ternopolia. Analitichni instrumenty otsiniuvannya osvitnoi diialnosti: Osvitianskyi almanakh* [Education of Ternopil. Analytical tools for evaluating educational activity: Educational almanac]. *Pidruchnyky i posibnyky*. [in Ukrainian].
14. Vidlatska, O. (2018). *Pedahohichniy kouchynh yak tekhnolohiia profesiinoho rozvytku kerivnyka hurtka v systemi pozashkilnoi osvity* [Pedagogical coaching as a technology of professional development of the group leader in the system of extracurricular education]. *Naukovo-metodychnyi viddil TsDIuT*. [in Ukrainian].
15. Bорова, Т. (2011). Rol kouchynhu v systemi adaptivnoho upravlinnia profesiinym rozvytkom naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv [The role of coaching in the system of adaptive management of the professional development of scientific and pedagogical workers]. *New Collegium*, 3, 27–32. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.03.2023 р.
Стаття прийнята до друку 31.03.2023 р.

Meshko Halyna

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Head of the Department of Pedagogy and Education Management
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

Meshko Oleksandr

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor
Associate Professor Department of Psychology
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine

**MANAGEMENT OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS IN AN INSTITUTION OF
GENERAL SECONDARY EDUCATION**

Abstract. The study is devoted to the issue of psychological and pedagogical science and educational practice – the professional development of teachers. The state of development in scientific sources on the issue of professional development and self-development of teachers, management of professional development of teachers is analyzed, and the necessity of forming their acmesynergistic position is substantiated. The purpose of the study – to find out the ability of teachers for professional self-development and to develop a program for optimizing their professional development in a general secondary education institution as a basis for the formation of an acmesynergistic position. I Nikishin's method “A teacher's ability to creative self-development” and the questionnaire “What is your creative potential” (according to L.Karamushka) were used to identify teachers' ability for professional self-development. A program for optimizing the professional development of teachers, based on the analysis of scientific literature and the results of a diagnostic study, has been developed, which focuses on their ability to professional self-development and the formation of an acmesynergistic position, and the ways of its implementation in an institution of general secondary education have been outlined. The program is aimed at creating conditions for personal and professional growth in the institution of general secondary education and provides for the following areas of activity; assistance to teachers in identifying mental resources; assistance in mastering methods of self-diagnosis, methods and methods of professional self-improvement; technologies for changing personal traits and developing professionally significant qualities; development of the ability to overcome professional difficulties, increase the level of competence, as well as stimulation and motivation of teachers for professional self-development. The role of acmeological and coaching technologies in the formation of the acmesynergistic position of the teacher is revealed, which is focused on: self-knowledge and self-development of the teacher's personality; actualization and support of his personal and professional growth and self-development; transformation of the inner world, changes in the intellectual, emotional and behavioural spheres of the individual; focusing on the highest professional achievements.

Key words: professional development, professional self-development, management of teacher's professional development, acmesynergistic position, professional development optimization program.

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

**ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА РОБОТА**

Збірник наукових праць

Випуск 1 (52)

Комп'ютерна верстка

Тополянський С.І.

Статті подані в авторській редакції

Здано до набору 05.05.2023. Підписано до друку 12.05.2023.

Формат 60x84. Папір офс. Гарнітура Times New Roman.

Друк різогр. Ум. друк. арк. 29,8.

Наклад 300 прим. Замовлення № 41

Віддруковано з готового оригінал-макета

Видавництво УжНУ «Говерла»

88000, м. Ужгород, вул. Капітульна, 18.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготівників,

і розповсюджувачів видавничої продукції

Серія 3т №32 від 31 травня 2006 року